

სეკულარიზმის გაგება თანამედროვე ქართულ რეალობაში

გიორგი ტიგინაშვილი*

I

ევროპაში, „სეკულარიზაცია“ ცნობილია მინიმუმ 1648 წლიდან, როდესაც ვესტანამედროვე ქართულ რეალობაში, სეკულარიზმი, როგორც ცნება, ჯერ კიდევ შეუსწავლელი, გამოუკვლეველი და გაუაზრებელია საზოგადოების არც თუ მცირე ნაწილისათვის. უმეცრებიდან და არაინფორმირებულობიდან გამომდინარე, ხშირ შემთხვევაში, ადგილი აქვს აღნიშნული ტერმინის დისკრედიტაციის, მარგინალიზებისა და შინაარსობრივი პროფანირების მცდელობას, რაც, როგორც წესი, უკიდურესად ფუნდამენტალისტურ და ექსტრემისტულ ჯგუფებთანაა დაკავშირებული. რადიკალურად განწყობილი არასამთავრობო ორგანიზაციები, ფანატიკური სამრევლოები თუ ულტრანაციონალისტური წრეები, მიზანმიმართულად ცდილობენ ყველა იმ ადამიანის სტიგმატიზებას, ვინც სეკულარიზმის სასარგებლო ფენომენის პრაქტიკულ სინამდვილეში განხორციელების მომხრეა.

საწყისშივე უნდა ითქვას, რომ საქართველოში არსებული წარმოდგენები რელიგიურ, კულტურულ თუ პოლიტიკურ თემატიკაზე, მათ შორის ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთმიმართების ასპექტებზე, მეტად არასტანდარტული, სპეციფიკური და არაორდინალურია, გამომდინარე ადგილობრივი ეთნოფსიქოლოგიიდან, თუ მენტალურ-მსოფლმხედველობრივი მდგენელიდან.

ვიდრე საკუთრივ ამჟამინდელ მოცემულობას განვიხილავდეთ, უპრიანი იქნება, სახელდობრ, ტერმინ „სეკულარიზმის“ ეტიმოლოგიურ თუ შინაარსობრივ მნიშვნელობას ორიოდ სიტყვით შევხსოთ. აღსანიშნავია, რომ ბრიტანელი მწერალი ჯორჯ ჰოლიაკე (1817-1906) იყო პირველი, რომელმაც შემოიტანა ტერმინი „სეკუ-

* თეოლოგი.

ლარიზმი“. სეკულარიზმი (ლათ. *saecularis* - საერო), თანამედროვე გაგებით, ორგვარად შეიძლება განისაზღვროს:

სეკულარიზმი, ერთი მხრივ, მოუწოდებს სარწმუნოების თავისუფლებას, უფრო ზუსტად, მთავრობის მიერ ხალხზე რელიგიის თავს მოხვევისგან თავისუფლებას, სახელმწიფოში, რომელიც ნეიტრალურია სარწმუნოების საკითხების მიმართ და არ აძლევს პრივილეგიას და ასევე ფინანსურ დახმარებას არ უწევს არცერთ რელიგიას. მეორე მხრივ, სეკულარიზმი, სხვა გაგებით, მიუთითებს რწმენაზე, რომ ადამიანთა საქმიანობა და გადაწყვეტილებები, განსაკუთრებით, პოლიტიკური, დამყარებულია ფაქტზე და რეალობაზე და არა რაიმე რელიგიურ რწმენაზე. მაშინ, როდესაც რელიგიები დაფუძნებულია აბსოლუტურ ქეშმარიტებაზე ან ღვთის კანონზე, სეკულარული კანონი ემყარება გონებრივ განსჯას, რომელიც განმანათლებლობის ეპოქაში განვითარდა. რადიკალი სეკულარისტები მიიჩნევენ, რომ ყველა სახის საქმიანობა, რომელიც პირად სფეროს სცილდება, უნდა იყოს სეკულარული, ანუ გარკვეული აზრით, არარელიგიური¹.

პროტოპრესვიტერ ალექსანდრე შემეანის აზრით, – აგრესიული სეკულარიზმი, პირველ ყოვლისა, ეს არის თავყვანისცემის უარყოფა, რომლის სახიფათო სულსაც წინ უნდა აღვუდგეთ ექპარისტით, უნდა დავუბრუნდეთ მხურვალე თავყვანისცემას, უნდა ვიყოთ მართალი და გულწრფელი, როგორც საკუთარ თავთან, ისე ერთმანეთთან. იგი წერს: „სეკულარიზმი – ესაა ადამიანის, როგორც თავყვანისმცემელი არსების, როგორც *homo adorans*-ის უარყოფა, რომლისთვისაც თავყვანისცემა ის საფუძველმდებარე აქტია, მის ადამიანურობას რომ აყალიბებს და ავსებს. ეს არის ონტოლოგიურად და ეპისტემოლოგიურად გადამწყვეტი მნიშვნელობის მქონე უარყოფა სიტყვებისა, რომლებიც ყოველთვის, ყველგან და ყველასთვის იყო ქეშმარიტი განცხადება ადამიანის მიმართებისა ღმერთთან, სამყაროსთან და საკუთარ თავთან. ღირს არს და

¹ ვაშაყმაძე ზ., აბაშიძე ლ., ფირალიშვილი ზ., კვარაცხელია გ., მეტრეველი ა., დავითაშვილი დ., გორხელაშვილი ა., სეკულარიზმი და რელიგიური ნეიტრალიტეტი საჯარო სამსახურში, თბილისი, 2016, 10.

მართალ შენდა ქებად, შენდა კურთხევად, შენდა გალობად, შენდა მადლობად, შენდა თავყანისცემად, ყოველსა ადგილსა მეუფებისა შენისასა“².

სეკულარიზაცია მაკრო დონეზე ნიშნავს რელიგიის გავლენის დაცემას საზოგადოების, როგორც სტრუქტურის სიბრტყეზე.

უკიდურესი სეკულარიზმი, თუკი ის ხისტ რელატივიზმსა და ანტითეიზმს გაიძულებს, ცხადია, მისაღები ვერ იქნება ეკლესიისათვის, რომელიც თავისი ბუნებით ქრისტოცენტრულია. ფასეულობების უნივერსალიზაციისა და ღირებულებათა ფარდობითობის შემთხვევაში ობიექტური ჭეშმარიტების ათვისის ნერტილი იკარგება, რაც დიდ დაბრკოლებას ქმნის. თუმცა, იმისათვის, რომ შეძლებისდაგვარად მოწესრიგებული, მშვიდობიანი, სოლიდარული, ჰუმანური და ტოლერანტული გარემო არსებობდეს, საჭიროა ნორმალური სეკულარიზმის მნიშვნელობა თანაბრად ესმოდეს, როგორც სახელმწიფოს (იურიდიულ და საკანონმდებლო დონეზე), ისე ცალკეულ რელიგიურ სუბიექტსა და საზოგადოებას, რამეთუ, საკითხის ირგვლივ შექმნილი ჯანსაღი წარმოდგენა და ცოდნა, ნებისმიერი, მოსალოდნელი კონფლიქტის თავიდან აცილების გზაზე იმთავითვე პრევენციულ დანიშნულებას ატარებს.

ფაღლის მშვიდობის შესახებ მოლაპარაკებების დროს, საფრანგეთის ხელიუფლების წარმომადგენელმა, მისი დახმარებით, დიპლომატიურად მოაგვარა მთელი რიგი საეკლესიო მიწების მიტაცების პროცესი³.

აღსანიშნავია, რომ „სეკულარიზაციის“, როგორც ნეიტრალური აღწერითი სოციოლოგიური კონცეფციის პირველი გამოყენება, უკავშირდება მაქს ვებერის სახელს⁴.

სეკულარული მმართველობა გულისხმობს სახელმწიფოს პოლიტიკური და რელიგიური ინსტიტუტების ერთმანეთისგან ფუნქციურ გამიჯვნას, როდესაც სახელმწიფოს მართვის პოლიტიკა

² დეკ. ჩად ჰეთფილდი, პროტოპრ. ალექსანდრე შმემანი და სეკულარიზმი: წინასწარმეტყველური ხმა, თბილისი, 2019, 16.

³ Узланер Д., Конец Религии? История Теории Секуляризации, Москва, 2019, 11.

⁴ იქვე, 12.

თავისუფალია რელიგიური, განსაკუთრებით კონფესიური გავლენებისგან, პირადი რელიგიური ცხოვრება და რელიგიური ჯგუფების (გაერთიანებების) საქმიანობა კი დაცულია სახელმწიფოს მხრიდან გაუმართლებელი ჩარევისგან⁵.

II

როგორც ვიცით, ხელისუფლება, ძალმომრეობითი თუ არაძალმომრეობითი მრავლგანშტოებული სისტემური საშუალებებით აიძულებს საზოგადოებას, დაემორჩილოს მის მიერ დადგენილ კანონებს და ეს მოთხოვნა სოციალური წესრიგის სტაბილურობის სურვილით გაამართლოს. იგი მოწოდებულია, რათა მოქალაქეების ცხოვრებას სამართლიანობისა და კეთილდღეობის პრინციპიდან გამომდინარე, მდგრადი წონასწორობა და დინამიკური განვითარების პერსპექტივა შესძინოს, დაარეგულიროს მოწინააღმდეგეთა ინტერესების კონფლიქტი და აღმოფხვრას სოციალური ქაოსის ლოკალური კერები. ქრისტიანებს კი ამა თუ იმ წყობილებასთან **„გვმართებს მორჩილება არა მარტო სასჯელის შიშით, არამედ სინიდისთაც“ (რომ.13,5)⁶.**

საგულისხმოა, რომ წმ. წერილი საერო მთავრობას არ ანიჭებს საკრალურ თვისებებს, მაგრამ აშკარად უთითებს მის სანქცირებასა და ლეგიტიმაციაზე ზეციური ძალიდან. პავლე მოციქულის თანახმად, არ არსებობს სამთავრობო ძალაუფლება, საღვთო განგებულების გარეშე – **„ყოველი სული ხელმწიფებასა მას უმთავრესისასა დაემორჩილენ, რამეთუ არა არს ხელმწიფებაჲ, გარნა ღმრთისაგან, და რომელნი-იგი არიან ხელმწიფებანი, ღმრთისა მიერ განწესებულ არიან“ (რომ. 13,1).⁷** თუმცა ნებისმიერმა მმართველმა

⁵ ვაშაყმაძე ზ., აბაშიძე ლ., ფირალიშვილი ზ., კვარაცხელია გ., მეტრეველი ა., დავითაშვილი დ., გორხელაშვილი ა., სეკულარიზმი და რელიგიური ნეიტრალიტეტი საჯარო სამსახურში, თბილისი, 2016, 6.

⁶ პავლიაშვილი ქ., ერთი საკითხი ისტორიის თეოლოგიიდან, წიგნი: ქრისტიანობის კვლევები – ღვთისმოსიში და უღმერთო ხელისუფლება, III, თბილისი, 2009, 27.

⁷ იქვე, 28.

აპარატმა, უსათუოდ უნდა გაითვალისწინოს, რომ სულიერ, მეტაფიზიკურ თუ მისტიკურ სფეროებში მათი ძალა-უფლება არ ვრცელდება. მარტინ ლუთერი თავის ნაშრომში „საერო მმართველობაზე და მისი ძალაუფლების საზღვრებზე“ (1523 წ.) ასაბუთებდა, რომ „სფერო, რომელზეც საერო ხელისუფლებას თავისი ძალაუფლების განვრცობის უფლება არ აქვს, არის აღმსარებლობის თავისუფლების სფერო. სახელმწიფო არ უნდა ჩაერიოს სარწმუნოების საქმეებში. იქ, სადაც მსგავს მოვლენებს აქვს ადგილი და უმაღლესი ხელისუფლება ცდილობს თავისი კონტროლის დაწესებას მოქალაქეებზე, ის ამ უკანასკნელთა მხრიდან აღიქმება, როგორც ძალადობა და ჩნდება ამ ბოროტების სანი-ნააღმდეგო მოვლენისადმი მიდრეკილება“⁸.

ამრიგად, სახელმწიფო – ეს არის ღვთივდანიესებული ინსტიტუტი – „არ არსებობს ხელმწიფება, თუ არა ღვთისაგან“. ფაქტია, რომ ადამიანთა საზოგადოების თავდაპირველ უჯრედს წარმოადგენს ოჯახი, რომელსაც ისტორიული განვითარების შედეგად, ღვთის განგებულება მართავს. სწორედ, საზოგადოებრივი კავშირების გართულებამ და კონფლიქტებმა განაპირობა სახელმწიფოს ფენომენის წარმოშობაც⁹. მაცხოვარი მოგვინოდებს, რომ ქრისტიანებმა აუცილებელი პატივი უნდა მივაგოთ ხელისუფალთ და არ ვიყოთ ასოციალურნი – „მიაგეთ კეისარს კეისრისა, ხოლო ღმერთს ღმრთისა“ (მთ. 22,21). თუმცა ხელმწიფისადმი მორჩილება მთავრდება იქ, როცა ის არ კმაყოფილდება „კეისრისადმი“ მოქალაქეობრივი დამოკიდებულებით და ითხოვს „ღმრთისასაც“. როდესაც სახელმწიფო დაუპირისპირდება საზოგადოებრივ წესრიგს, მშვიდობას და უსაფრთხოებას, ამ შემთხვევაში ყველას მართებს უპირატესად მორჩილება უფლისა: „მორჩილება ჯერ-არს ღმრთისა უფროს, ვიდრე კაცთა“¹⁰. ასევე, მარტინ ლუთერ კინგის სულისკვეთებით თუ ვიტყვი: „ბოროტებისადმი დაუმორჩილებლობა

⁸ იქვე.

⁹ დეკ. ვლადისლავ ციპინი, ეკლესია და სახელმწიფო, აღმანახი „ფერის-ცვალება“, N1, 2010, 123.

ისეთივე მორალური ვალდებულებაა, როგორც – სიკეთისათვის ხელშეწყობა!“

ისტორიის სიგრძეზე, ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობას მუდმივად ახასიათებს ერთგვარი ანტაგონიზმი, კონფრონტაცია და ეგზისტენციალური შერკინებაც კი, თვით ისეთ ცნებებში, როგორებიცაა: განათლებისა და ცოდნის, თავისუფლებისა და ავტორიტეტის, ინდივიდისა და კოლექტივის, სინდისის ხმისა და კანონის – მოქალაქეობრივი დილემა¹⁰.

პრინციპში, ჟამთა სვლის მანძილზე, ორი მმართველობითი სუბიექტის წინააღმდეგობრივი ურთიერთ-მიმართება, დიდწილად განპირობებული იყო ინსტიტუციონალური მოწყობისა და ადმინისტრაციული თანამზრახველობის სირთულით. ამასთან, ყველაზე დიდი კონფლიქტები, როგორც წესი საგანმანათლებლო სფეროში ურთიერთ არბიტრაჟის მცდელობებიდან მომდინარეობდა.

უნდა ვიცოდეთ, რომ იდეალური სახელმწიფო არის ერთობა თავისუფალი მოქალაქეებისა, რომლებიც ერთობლივი ძალისხმევით იცავენ მორალურ კანონებს. სახელმწიფო მოვალეა შექმნას ცხოვრებისათვის კარგი პირობები, დაიცვას მოქალაქეთა უფლებები: საკუთრება, სიტყვა, სიცოცხლე და აღკვეთოს ძალადობა, ესკალაცია თუ აგრესია საზოგადოებაში. ამ ამოცანის განსახორციელებლად ესაჭიროება მას ჯარი, პოლიცია, სხვადასხვა იურიდიული თუ სოციალური სტრუქტურები და ა.შ. მოკლედ, რომ ვთქვათ, სწორედ ამ ინტერესების ერთობაა სახელმწიფო.

სახელმწიფოს, რომელსაც გაცნობიერებული აქვს თავისი კომპეტენცია, არ უნდა აცხადებდეს პრეტენზიას, გამოთქვას ავტორიტეტული აზრი სარწმუნოების საკითხებსა და ღვთის თაყვანისცემის ფორმებზე. ამასთან, არც ეკლესიის ფუნქცია არ არის იმსჯელოს სახელმწიფოს მოწყობის პოლიტიკურ ფორმებზე¹¹. თუმცა ეკლესიის გადაუდებელი ვალია, რომ აღასრულოს ადამიანთა გადარჩენის საქმე ნებისმიერ პირობებში, თუნდაც დევნისას

¹⁰ <<http://www.orthodoxtheology.ge/churchstate/>> [12.02.2021]

¹¹ დეკ. ვლადისლავ ციპინი, ეკლესია და სახელმწიფო, ალმანახი „ფერის-ცვალება“, N1, 2010, 125.

და ექსტრემალურ ვითარებაში. თავის მხრივ, სრულიად განსხვავებული და ამავე დროს საკმაოდ ერთნაირი გარემოებები აკავშირებს ეკლესიასა და სახელმწიფოს. განსხვავება ის გახლავთ რომ, ეკლესია ადამიანის სულიერ სამყაროს აწესრიგებს, ხოლო სახელმწიფო მის გარეგნულ კეთილმონყობაზე ზრუნავს. ამგვარი კეთილმონყობის თაობაზე, უმაღლესი საზრისის ხელყოფის უმართებულობის შესახებ აბრაამ ლინკოლნი შესანიშნავად ამბობდა: „ის, რაც ზნეობრივად მცდარია, ვერასოდეს იქნება პოლიტიკურად მართებული“.

როცა ბიბლიურმა დანიელმა ახსნა ბაბილონის მეფის, ნაბუქოდონოსორის სიზმარი და აცნობა მეფეს, „რა იქნება უკანასკნელ დღეებში“, მან განაცხადა, რომ „ზეციერი ღმერთი დაამყარებს სამეფოს, რომელიც უკუნისამდე არ დაიქცევა, და ეს სამეფო სხვა ხალხის ხელში არ გადავა. იგი შემუსრავს და დააქცევს ყველა სამეფოს, თავად კი უკუნისამდე იქნება“. ეკლესია არის ის ნაწინასწარმეტყველები სამეფო, შექმნილი არა ადამიანის, არამედ ღვთის მიერ და იგი მიგორავს, როგორც ადამიანის ხელის გარეშე მთიდან მოკვეთილი ქვა დედამიწის ასაგებად. ამ მისიაში მას მუდმივ წინააღმდეგე ეგებება ამა თუ იმ პოლიტიკური ელიტების ვინრო ინტერესები.

აღსანიშნავია, რომ ოდითგანვე დიდ პრობლემას წარმოადგენდა ძალთა სიმფონიის მიღწევა ორ მმართველობით აპარატს შორის. თუმცა ბიზანტიის იმპერიაში, სხვადასხვა დროს გვხვდება ჰარმონიის ჩამოყალიბების გარკვეული შემთხვევები (ე.წ. „ეპანაგოგა“), მაგრამ მაინც არასრულფასოვანი.

III

თანამედროვე სამყაროში ეკლესიის აქტიურობის მრავალი დადებითი მაგალითი არსებობს. ეკლესიამ სერიოზული როლი შეასრულა (და ასრულებს) სიცილიაში მაფიის (კამორა, კოზანოსტრა, კალაბრია) წინააღმდეგ ბრძოლაში; გერმანიაში სამღვდლოების ნაწილი მწვავედ უპირისპირდებოდა ფაშიზმს; ლათინური ამერიკის ქვეყნებში ეპისკოპოსები ილაშქრებდნენ „სიკვდილის

ჯგუფების“ და ადამიანის უფლებების დარღვევის წინააღმდეგ; საბჭოთა იმპერიაში სასულიერო დასის წარმომადგენელი პრინციპულად ეწინააღმდეგებოდა ბოლშევიზმის სამსხვერპლოს და იცავდნენ სარწმუნოებრივ თუ ზნეობრივ ღირებულებებს. ქართულ რეალობაში კი ათასობით რეპრესირებული, ექსორიაქმნილი და სიკვდილით დასჯილი სამღვდელოება მოგვეპოვება, რომელთა რაოდენობაც არ არის აღნუსხული.

სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი მისიის შეთავსების კლასიკური მაგალითია თუნდაც კათოლიკოს-პატრიარქის - ნმინდა ამბროსი აღმსარებლის მიერ გენუის კონფერენციაზე გაგზავნილი მემორანდუმი (1922 წელი), რაც გახლდათ სრულიად ერის, მაშინდელი ტკივილით დაწერილი სანუხარი, ერთგვარი პეტიცია, რომელმაც მსოფლიო თანამეგობრობას ღიად და გამჭვირვალედ წარმოუდგინა ის ავბედითი მდგომარეობა, რომელიც იმდროინდელ საქართველოში სუფევდა. ამდენად, ეკლესიას არა მხოლოდ უფლება აქვს ასე მოიქცეს, არამედ ასეთი აქტიურობა პირდაპირ გამომდინარეობს მისი ბუნებიდან.

ქრისტიანობა თავისი არსით, უპირველესად იმიტომაა აღმაფრთოვანებელი, რომ ყველაზე უფრო ღვთაებრივი ფორმით წარმოგვიდგენს თავისუფლების კატეგორიას. თავისუფლება - ეს ის მდგენელია, რომელმაც ღმერთიც კი „უძღურად“ წარმოაჩინა ადამიანის არჩევანისა და ნების წინაშე. სწორედ ეს არის ჭეშმარიტი საოცრება. საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში კი თავისუფლება იზომება ხელმისაწვდომი ალტერნატივების რიცხვით ყველა სიტუაციაში. რაც უფრო მეტად აქვს მას არჩევანის სპექტრი, მით უფრო თავისუფალია პიროვნება მოქალაქეობრივად. ყველაზე დიდი პრობლემა ის არის, რომ დღევანდელი საზოგადოება, მათ შორის მრევლიც, ხშირ შემთხვევაში მოკლებულია პიროვნული თუ მოქალაქეობრივი თავისუფლების საღ გაგებას. პოლიტიკოსს და ამომრჩეველს საქართველოში სხვადასხვანაირად ესმით თავისუფლება. სამწუხაროდ, დაახლოებით ისე, როგორც მგელსა და ცხვარს, რის გამოც ეს ორი სავსებით ბუნებრივია, რომ ფუნდამენტურ და მაკონსოლიდირებელ იდეაზე ჯერ-ჯერობით ვერასდროს თანხმდება.

ეკლესია კი, როგორც ცოცხალი ორგანიზმი – დინამიური უნდა იყოს, რომელიც განუწყვეტლივ ანახლებს არსებობისა და ადამიანური ურთიერთობების გზებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ხელთ დაგვრჩება არა ცოცხალი რწმენა, არამედ მარტოოდენ მორალური იდეოლოგია და რომანტიულ-ზნეობრივი ნორმა, რომელიც მოკლებულია სულიერებას¹².

ზოგადად კი სახელმწიფოში არსებული ნებისმიერი ტიპის პრობლემათა გადაჭრის გზაზე ეკლესია ისეთივე უძლური უნდა იყოს, როგორც ღმერთი, როგორც სინდისი, რომელიც ურჩევს, სთხოვს, მაგრამ არ ძალადობს ადამიანზე, იცავს მის პიროვნულ თავისუფლებას. პირადი მაგალითის, სიტყვიერი ქადაგებისა და ზნეობრივი ავტორიტეტის გარდა, მას სხვა გავლენის ლეგიტიმური ბერკეტები არა აქვს ღვთისაგან ბოძებული. ამასთან, ეკლესია, მისი ფუნდამენტური სწავლა-მოძღვრებითი საფუძვლებიდან გამომდინარე, პატივს უნდა სცემდეს ნებისმიერი პიროვნების არჩევანის თავისუფლებას, როგორც ღვთივბოძებულ, ფუნდამენტურ უფლებას, თუმცა, იმავდროულად, კვლავ ღვთივდადგენილი ნორმების შესაბამისად უნდა დარჩეს ავტონომიური – მოიწონოს, ან არ მოიწონოს გაკეთებული არჩევანი, თანახმად წმ. პავლე მოციქულისა: „ყველაფერი ნებადართულია ჩემთვის, მაგრამ ყველაფერი როდი მრგებს“ (I კორინთ. 10,23).

ჭეშმარიტება თავისი არსით არანაირად არ ზღუდავს თანამედროვე ადამიანის თავისუფლებას, არამედ, აზრს სძენს მას, არჩევნებს მიზანს და სულიერი დეგრადაციისაგან იცავს. როგორც წმ. იოანე ღვთისმეტყველი ამბობს: „სცანთ ჭეშმარიტი და ჭეშმარიტებამ განგათავისუფლნეს თქვენ“ (ინ. 8,32).

IV

მოგეხსენებათ, ქართული სახელმწიფოებრიობის ისტორია, ტრადიციულად მულტიკულტურალური, პლურალისტური და პოლიეთნიკური საზოგადოების ბაზაზე ჩამოყალიბდა, რომელსაც

¹² მეხსი თ., მსოფლიო პატრიარქი საქართველოში, თბილისი, 2004, 125.

თითქმის ყოველი სფეროსა თუ დარგის განვითარებაში რელიგიური ცნობიერების მოზაიკაც თან ახლდა. საქართველო ყოველთვის მრავალკონფესიური ქვეყანა იყო, თუმცა IV საუკუნიდან მოყოლებული – მართლმადიდებელი ეკლესიის დომინანტური მდგომარეობით. მიუხედავად ამისა, ქართული სახელმწიფო ყოველთვის გამოირჩეოდა რელიგიური ტოლერანტობითა და განსხვავებული რელიგიური მრწამსის ადამიანებისათვის რწმენისა და აღმსარებლობის სრულ თავისუფლებას უზრუნველყოფდა.

მართლმადიდებლობამ ჩამოაყალიბა მრავალსაუკუნოვანი ქართული კულტურა, ეროვნული მსოფლშეგნება, ადათ-წესები, ზნე-ჩვეულებები და ფასეულობები. როგორც ილია ჭავჭავაძე თავის ერთ-ერთ წერილში – „რა გითხრათ? რით გაგახაროთ?“ წერდა: „ქრისტიანობამ შეგვინახა ჩვენ ჩვენი მიწა-წყალი, ჩვენი ენა, ჩვენი ვინაობა, ჩვენი ეროვნება... ქრისტიანობა ნიშნავდა მთელს საქართველოს, ნიშნავდა ქართველობას“.

თუმცა მართლმადიდებელი ეკლესიისთვის სახელმწიფოსთან ზედმეტად გადაჯაჭვული იურიდიული ტანდემი სერიოზული პრობლემა და სულიერი სნებოვნებაა, რომელსაც ორივე მხარე დამოკიდებულებათა ზღვარდაუდებლობაში ავლენს, რაზედაც ქვემოთ უფრო დანვრილებით მოგახსენებთ.

V

XX საუკუნის მიწურულს, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიის საერთაშორისო აღიარებისა და ქართული საზოგადოებრიობის მოთხოვნების გათვალისწინებით, საქართველოს მთავრობამ ამავე პერიოდში საბჭოური ხელისუფლებისათვის უჩვეულო და უპრეცედენტო ნაბიჯი გადადგა ეკლესიასთან დამოკიდებულების თვალსაზრისით. კერძოდ, საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭომ 1990 წლის 12 აპრილს მიიღო დადგენილება „რელიგიის საქმეთა საკითხების შესახებ“. ამ დადგენილებით: რესპუბლიკის ტერიტორიაზე განლაგებული მართლმადიდებელი ეკლესიის და საქართველოს საპატრიარქოს ყველა საკულტო ნაგებობა და მათი უძრავ-მოდრავი ქონება გამოცხადდა საქართველოს

მართლმადიდებელი ეკლესიის საკუთრებად; ადგილობრივი მმართველობის ორგანოებს დაევალოთ აღნიშნული საკულტო ნაგებობანი უსასყიდლოდ გადაეცათ საქართველოს საპატრიარქოსათვის; გაუქმდა საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული რელიგიის საქმეთა რწმუნებულის ინსტიტუტი და მისი აპარატი, რომელიც რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობაში სახელმწიფოს ჩარევისა და კონტროლის ადმინისტრაციულ ორგანოს წარმოადგენდა. რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მოქმედი სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეგისტრაციისა და სახელმწიფოსთან ურთიერთობების საკითხების განხილვა დაევალა ადგილობრივი მმართველობის ორგანოებს. ამავე დადგენილებით საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს წინაშე დაისვა საკითხი სინდისისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ საქართველოს სსრ კანონპროექტის შესამუშავებლად, რომელიც ასახავდა სახელმწიფოსაგან ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიის რეალურ და სრულ დამოუკიდებლობას. ამ კანონპროექტის შემუშავება და მისი მიღება საბჭოთა ხელისუფლებას არ დასცალდა.

1991 წლის 8 დეკემბერს, ბელოვეჟის შეთანხმებით, სსრკ დაიშალა. ცხადია, დემონტაჟის გარდაუვალ პროცესში, საქართველო რომანტიზმის ავანგარდში იყო და ქარიზმატული ლიდერების გულანთებულ აღტკინებას, ემოციური ექსპრესიითა და პატრიოტული მოწოდებებით უერთდებოდა. რასაკვირველია, ეროვნული მოძრაობის მიზანი, ფრიად სანუკვარი მისწრაფება იყო, თუმცა ნანატრი ამოცანის შესასრულებლად, ადგილობრივი რესურსის სიმწირე, მაშინდელი საპატრიარქოს მხრიდან წარმოებული რეციდივი და ზოგ შემთხვევაში გლობალური კონტექსტის იგნორირება, ჩვენდა საუბედუროდ, მტკივნეული ხვედრის საწინდარი აღმოჩნდა. პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია, რომელიც რუსიფიკაციის, კრემლის მეხუთე კოლონისა და „ველიკო-ძერჟავული“ აგენტურის მამხილებელი გახლდათ (მათ შორის საეკლესიო წიაღში ლატენტურად ჩანეგილი რეზიდენტებისა თუ ემისრების), დაამხეს და ქვეყნიდან გააძევეს, რასაც უმძიმესი და ფატალური შედეგები მოჰყვა სახელმწიფოსათვის. ხსენებულ პრეზიდენტს ჰქონდა გარკვეული შეცდომებიც. იგი არ ითვალისწინებდა პოზიტიური და

ჯანსაღი სეკულარიზმის აუცილებლობას. მეტიც, ეკლესიის ნაციონალიზაციისა და სახელმწიფო პოლიტიკის ხელშემწყობ ინსტრუმენტად მოაზრების საქმეში ზედმეტად არასახარბიელო, თუმცა კი გულწრფელ ნაბიჯებს დგამდა. იგი ცდილობდა ახლებური სიმბიოზის შექმნას ზნეობრივი სინმინდის ნიადაგზე, რაც, რალათქმა უნდა, ვერ განახორციელა მავანთა გამოისობით, რომელთაც ის უწუნებდა ამა თუ იმ მძიმეცოდვიან საქციელს.

ბანდფორმირებების („მაშველთა კორპუსი“, „მხედრიონი“, „მგლები“, „ბოროტები“, „კულინარია“) თარეში და მოროდორობა; ნითელი ინტელიგენციის კოლაბორაციონისტული დირექტივები; პრეზიდენტ ე. შევარდნაძის კორუფციული და ინფანტილური ხელისუფლების პარპაში; ე.ნ. „ქურდულისა და შავი სამყაროს“ აღვირახსნილობა და მენტალური მჩაგვრელობა... - სამწუხაროდ, ეს ის საკითხებია, რაზედაც საქართველოს საპატრიარქოს პოზიცია არ ჰქონია და არც არასდროს გაუპროტესტებია!

VI

საქართველოს ახალმა (1995 წლის) კონსტიტუციამ სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის ურთიერთობის განსაზღვრისას სამი უმნიშვნელოვანესი პრინციპი დაადგინა (მე-9 მუხლი):

1. ეკლესია დამოუკიდებელია სახელმწიფოსგან;
2. სახელმწიფო აცხადებს რწმენისა და აღმსარებლობის სრულ თავისუფლებას;
3. სახელმწიფო აღიარებს ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიის განსაკუთრებულ როლს საქართველოს ისტორიაში.

ახლადმიღებული კონსტიტუციის ძალაში შესვლის შემდეგ, ფართოდ გაიშალა სამართალშემოქმედებითი საქმიანობა კონსტიტუციით გათვალისწინებული კანონების მიღების, სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროში საკანონმდებლო საფუძვლების შექმნისა და მოქმედი კანონმდებლობის მთელი მასივის კონსტიტუციასთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით.

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია, რომელმაც 1990 წელს მსოფლიოს საპატრიარქოსგან ავტოკეფალია აღიდგინა და რომელიც დღენიადაგ იღებდა პასუხისმგებლობას ისტორიაზე, იმ პერიოდისათვის უმეტეს შემთხვევაში პოლიტიკურად ანგაჟირებული და დესტრუქციული იყო. ობიექტურობისათვის უნდა აღინიშნოს, რომ საპატრიარქოს ადმინისტრაცია და მენეჯმენტი, კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ის მმართველობის პირობებში, ძალზე ლოიალური და, გარკვეული აზრით, კონფორმისტულიც კი იყო კრემლის საცეცებისა და მისი იდეოლოგიური მანქანების წინაშე. სწორედ ამგვარი მოცემულობის გათვალისწინებით, სადღეისოდაც, მრავალი ექსპერტი თუ ანალიტიკოსი სავსებით არგუმენტირებულად მიიჩნევს, რომ ამჟამინდელი საეკლესიო სისტემა არის კოლაბორაციონისტული რეჟიმი, რომელიც ძალაუფლებით ტკბობას განაგრძობს და ტრიუმფალიზმის ხიბლშია გახვეული.

VII

როგორც ცნობილია, საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის კონსტიტუციური შეთანხმება (კონკორდატი) მხარეთა პირველი პირების მხრიდან ხელმოწერილ იქნა 2002 წლის 14 ოქტომბერს სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარში, რაც წმ. სინოდმა დაამტკიცა 17 ოქტომბერს, ხოლო პარლამენტმა – 22 ოქტომბერს. კონსტიტუციური შეთანხმების ხელმოწერას წინ უძღოდა მთელი რიგი მსჯელობები, დებატები და მოსამზადებელი სამუშაოები.

აღნიშნული დოკუმენტი განსაზღვრავს ეკლესიის უფლებებს განათლების, ქონებრივ, საქორწინო და კულტურის სფეროებში; იცავს აღსარების საიდუმლოს, ადასტურებს სახელმწიფოს მხრიდან ეკლესიისთვის მიყენებული ზარალის არსებობას და სახელმწიფოს ვალდებულებას მისი ნაწილობრივი კომპენსაციის შესახებ. ასევე აწესრიგებს ეკლესიისა და საერო ხელისუფლების ურთიერთობებს სახელმწიფოს ზოგიერთი ფუნქციის შესრულების პროცესში (სამხედრო ნაწილებში, სასწავლო დაწესებულებებსა და საპატიმროებში მოძღვრის ინსტიტუტის თაობაზე).

სახელდობრ, განათლების სეკულარული ხასიათი გულისხმობს საჯარო საგანმანათლებლო დაწესებულებების პირდაპირ რელიგიური (კონფესიური) ზეწოლისაგან თავისუფლებას და იგი მოქალაქეთა სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფალ არჩევანს ეფუძნება. ამ შემთხვევაში განათლების ორგვარი ფორმა ფუნქციონირებს: 1) რელიგიისა და ეთიკის სწავლების; 2) რელიგიის შესახებ ინფორმაციული ცოდნის მიწოდების.

უნდა ითქვას, რომ საქართველო ერთადერთი ქვეყანაა ცივილიზებულ სამყაროში, სადაც რელიგიური სწავლება აბსოლუტურად სტერილურია¹³.

VIII

კონსტიტუციური შეთანხმება მტკიცე სამართლებრივი საფუძველია საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიისათვის. მასში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა შესაძლებელი იქნება მხოლოდ სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთშეთანხმებით. ამასთანავე, სახელმწიფო ორგანოების მიერ კონსტიტუციური შეთანხმების ნორმებისა და პრინციპების სანინააღმდეგოდ გამოცემულ სამართლებრივ აქტებს იურიდიული ძალა არ ექნებათ. ამასთან დაკავშირებით მართებულად აღნიშნავენ იურიდიულ ლიტერატურაში, რომ „ეს შეთანხმება არ არის სახელმწიფოს, როგორც უფლებრივად ზემდგომი ორგანიზაციის ქვემდგომისათვის უფლებების ბოძების დოკუმენტი. იგი წარმოადგენს თანასწორუფლებიანი ორი იურიდიული პირის შეთანხმებას საკუთარი ქვეყნის მოქალაქეთა წინაშე პასუხისმგებლობის გადანაწილების შესახებ. ამგვარად, მასში ცვლილებების შეტანა შესაძლებელია მხოლოდ ორივე მხარის უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს – საქართველოს პარლამენტისა და წმიდა სინოდის დამტკიცებით. ცვლილებისათვის საჭიროა, აგრეთ-

¹³ დეკ. ლევან მათეშვილი, სეკულარული სახელმწიფო და რელიგიური საგნების სწავლების საკითხები ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში, თბილისი, 2017, 216.

ვე, ორმხრივი ხელმოწერა, ანუ ცვლილების მომხრე უნდა იყოს როგორც სახელმწიფო, ისე ეკლესია. ამით იურიდიულად თავიდან იქნება აცილებული მთავრობის თვითნებური ქმედება ეკლესიის მიმართ“¹⁴.

სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთობის ასეთ ფორმას სამეცნიერო ლიტერატურაში „პარალელური დამოკიდებულების“ ერთ-ერთ სახეობად, კერძოდ, „თანაბარუფლებიანობის სისტემად“ მიიჩნევენ. პროფესორ პანაიოტის ბუმისის აზრით, **„ამ სისტემის მიხედვით, ორი დაწესებულება – სახელმწიფო და ეკლესია ვლინდება, როგორც ურთიერთექვივალენტური. არც სახელმწიფო განაგებს ან ზედამხედველობით აკონტროლებს ეკლესიას, და არც ეკლესია მიმართავს სახელმწიფოსადმი მმართველობისა თუ ზედამხედველობის პრაქტიკას. ორივე დაწესებულების უფლებამოსილების საზღვრები დგინდება შეთანხმებით, რომელსაც ისინი აფორმებენ ურთიერთ შორის“**.

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ზემოთ მოხმობილმა უპრეცედენტო მოვლენამ, რომელმაც ხაზგასმით აღიარა დომინანტი ეკლესიის როლი სახელმწიფოებრივი განვითარების, ეროვნულ-კულტურული ფასეულობებისა და სულიერი ღირებულებების, ანუ თვითმყოფადი იდენტობის შენარჩუნებაში, გარკვეულწილად გააჩინა საზიანოსაცდურიც ქრისტიანიზაციისა და მისიონერული პროცესის დაცულობის საქმეში საკუთრივ ეკლესიისათვის. ამასთან, აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ამ უპირატესობას აქვს ქაოტური ხასიათი, მკაცრად არ არის კანონმდებლობით რეგლამენტირებული და ვალდებულებებში ფიქტიურ-ფორმალურია. ზოგ შემთხვევაში კი იგი პრინციპულად ვრცელდება მოქალაქეთა ურთიერთობებზე და გარკვეული ფორმით (მაგ.: საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ინდოქტრინაციითა და პროზელიტიზმით) ზღუდავს მათ თანასწორობას.

¹⁴<<https://www.facebook.com/kutaisgaenati/photos/a.673729246168684/954467338094872/>>, [20.09.2019]

IX

საქართველოში, მართლმადიდებელი ეკლესიის მატერიალური მხარდაჭერა მასშტაბურია და ბიუჯეტიდან დოტაციის წესით მიღებული პირდაპირი დაფინანსების გარდა, სარეზერვო ფონდებიდან და მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტიდან თანხების მიღებასა და საკმაოდ დიდი ოდენობის უძრავ-მოძრავი ქონების გადაცემას მოიცავს. ეკლესიის დაფინანსება კონსტიტუციური შეთანხმებით გათვალისწინებული პირობების დარღვევით ხორციელდება და ზიანის ანაზღაურებისა და კომპენსაციის ნაცვლად, ეკლესია რეალურად სახელმწიფოსგან პირდაპირ დაფინანსებას იღებს. მართლმადიდებელი ეკლესიისთვის გამოყოფილი მატერიალური სიკეთის ძირითადი ნაწილი გაურკვეველი საქმიანობის განხორციელებას ხმარდება და წინააღმდეგობაში მოდის სეკულარიზმის კონსტიტუციურ პრინციპთან. დაფინანსების პრაქტიკის ანალიზი აჩვენებს, რომ სახელმწიფო, როგორც წესი, არ ამოწმებს მართლმადიდებლური ეკლესიისთვის უძრავ-მოძრავი ქონების, თუ ფინანსური სახსრების გადაცემის საჭიროებას და შემდგომში ამ სახსრების გამოყენების მიზნობრიობას. ანუ არ არსებობს არავითარი მონიტორინგი აუდიტის წესით.

არსებობს იმგვარი წარმოდგენაც, რომლის მიხედვითაც, მავანნი აცხადებენ, რომ საპატრიარქოში კორუფცია ვერ იქნება, რადგან მას, როგორც ინსტიტუციას და რელიგიურ ორგანიზაციას, სახელმწიფოს წინაშე არანაირი ფინანსური ვალდებულება არ გააჩნია და შესაბამისად ყველა სახის მანიპულაცია თუ მახინაცია გამართლებულად მიიჩნევა, რადგან კანონი არ ირღვევა. ვფიქრობ, რომ ასეთი მსჯელობისას ავიწყდებათ მეტად საგულისხმო გარემოება: საუბარი ეხება რელიგიურ ორგანოს, რომელსაც კონსტიტუციაზე, სისხლისა თუ სამოქალაქო სამართლის კოდექსზე მალლა, მორალური სტანდარტი, ზნეობრივი სინმიხდე, უანგარობა და უპოვარება ევალება მისივე სარწმუნოების მცნებებიდან გამომდინარე და თუკი ანტიკორუფციული სამსახური ან სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური მას არ ამხელს, ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ იქ ყველაფერი რიგზეა და ფილიგრანული

კრისტალურობით ვითარდება. სინდისტან მარტო დარჩენილი და იმუნიტეტმორგებული საპატრიარქოს მესვეურები რომ მხოლოდ საგანმანათლებლო დაწესებულებებისთვის არ ხარჯავენ თანხებს, ეს ალბათ ვიზუალურადაც თვალმისაცემი და აშკარაა.

ეკლესიაში სავსებით განსხვავებული კრიტერიუმები და საზომია პატიოსნების, სიმართლისა და პასუხისმგებლობისა, ვიდრე საერო სივრცეში. ამასთან, კანონზე მაღლა, არავინ არ უნდა დადგეს! ხოლო რომელიმე ცოდვა თუ არ არის კრიმინალიზებული, სულაც არ მეტყველებს ვინმეს მორალურ უდანაშაულობაზე.

ხშირად, მოისმენთ, ისეთ შეფასებებსაც, სადაც ეკლესიამონასტრების, ტაძრებისა და სამლოცველოების აგება და ამ საქმისათვის ფულადი სახსრების ხარჯვა, უპირველეს პრიორიტეტად მიიჩნევა. არადა, იდეაში, ეკლესიის ძლიერება არა შენობა-ნაგებობების სიმრავლეში, არა იურიდიულ ბერკეტებში, ფინანსურ რესურსებსა და გავლენის სფეროებში, არამედ სულიერი ტაძრების, ანუ ადამიანების შინაგან და ინტელექტუალურ განვითარებაში გამოიხატება.

X

აღსანიშნავია, რომ სახელმწიფოს მიერ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიისათვის განეული პირდაპირი ფინანსირება 2013 წლისთვის 25 მილიონ ლარამდე გაიზარდა. სულ 2002-2015 წწ. სახელმწიფოს მიერ ეკლესიისთვის განეულმა პირდაპირმა ფინანსურმა დახმარებამ 230 მილიონ ლარს გადააჭარბა. ამას გარდა, ცალკე შემწეობის სახით არსებობს მუნიციპალიტეტების მიერ განეული ფინანსური დახმარება, რაც იმავე პერიოდში 5 მლნ. ლარს აჭარბებს. აქვე აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ს.მ.ე.-ის საქმიანობა არ იბეგრება და მღვდელმსახურები გათავისუფლებულნი არიან სავალდებულო სამხედრო სამსახურისგან; საპატრიარქოზე არ ვრცელდება ფინანსური მონიტორინგის, რევიზიის, აუდიტისა და კონტროლის სამსახურების ხელისუფლება. ეს

ერთადერთი ორგანიზაციაა, რომელსაც სახელმწიფო მსგავს დახმარება/შეღავათებს უწევს¹⁵.

ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრმა (EMC) შეისწავლა ბოლო პერიოდის ყოველწლიური საბიუჯეტო სუბსიდირების მიღმა, სახელმწიფოს მხრიდან საპატრიარქოსთვის ფინანსური და ქონებრივი რესურსის გადაცემის პრაქტიკა. აღმოჩნდა, რომ 2016-2017 წლებთან შედარებით, 2018 წელს, საპატრიარქოსთვის გადაცემული ქონების მასშტაბი მუდმივად მატულობს, რაც სავარაუდოდ, მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებს, მათ შორის, წინასაარჩევნო კონტექსტს უკავშირდება. ამასთან, ნიშანდობლივია, რომ 2014-2018 წლებში სახელმწიფომ საპატრიარქოს 1 714 822 კვ.მ. მიწის ფართობი გადასცა. ტენდენცია პროგრესირებადია და ამოუწურავ ხასიათს იძენს¹⁶.

ამ ფონზე, მოსყიდვის, ფულის გათეთრების, კარტელური ბიზნეს-სქემებისა და მონოპოლიის არამართლზომიერი გამოვლინებები ბუნებრივ მდგომარეობად ჩამოყალიბდა.

სწორედ ეკლესიის გარდაუვალმა მიდრეკელებამ მეტი და მეტი გაპოლიტიკურებისადმი, ანუ ფუფუნების, კომფორტისა და განცხრომისადმი, წარმოშვა ყველაზე სერიოზული კრიზისები ქრისტიანობის ისტორიაში. სწორედ მაშინ, როდესაც ქრისტიანობა პოლიტიკურობის აპოთეოზს აღწევდა, ის უმალ განიცდიდა შიდა კრიზისს, რომელიც მასვე აზარალებდა¹⁷.

XI

ქართული რეალობის პარადიგმიდან თუ ამოვალთ, დანანებით უნდა აღვნიშნოთ, რომ ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის ურთი-

¹⁵<<https://www.radiotavisupleba.ge/a/tavisupali-sivrtse-dimitri-uchaneishvili-ekupacia/27551776.html>> [22.09.2019]

¹⁶<<https://emc.org.ge/ka/products/sakartvelos-mtavroba-agrdzelebs-sapatriarkostvis-didi-odenobit-udzravi-konebis-gadatsemis-praktikas>> [23.09.2019]

¹⁷<<http://liberali.ge/articles/view/21779/sekularizmi-da-qristianoba>> [23.09.2019]

ერთობა, ხშირად გამხდარა ვაჭრობის საგანი, სადაც ამომრჩეველი, ელექტორატი თუ მრევლი, საბაზრო საქონლად აღიქმება. პოლიტიკური ხელმძღვანელობა და ისტებლიშმენტი მამებლურ დამოკიდებულებაშია დომინანტ ეკლესიასთან და ტრადიციულ რელიგიებთან იმისათვის, რათა დივიდენდები მოიპოვოს მოსახლეობაში.

სეკულარიზმის შემთხვევაში საინტერესოა ხუან ლინცის და ალფრედ სტეპანის ფორმულა ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის „ორმაგ გამიჯვნაზე“. პრაქტიკულად, ეს ნიშნავს ორმაგ ავტონომიას: ეკლესიას უნდა შეეძლოს ხელისუფლებისგან დამოუკიდებლად მოქმედება, ასევე ხელისუფლებასაც უნდა შეეძლოს ეკლესიისგან დამოუკიდებლად გადანიშნულებების მიღება¹⁸.

საგულისხმოა, რომ სეკულარული პრინციპის აპოლოგეტები იყვნენ წმ. პავლე მოციქული, ევსევი კესარიელი, პაპი გელასი, ნეტარი ავგუსტინე, თომა აქვინელი და მარტინ ლუთერი. პავლე მოციქულის პოლიტიკური ამოცანა ქრისტიანობის ისე წარმოჩენა იყო, რომ რომაელი წარმართი ავტორიტეტები ზედმეტად არ დამფრთხალიყვნენ. ეს ის დრო იყო, როდესაც რომაელთა ჰეგემონიას ისედაც უკვე საფრთხეს უქმნიდა ებრაელთა პარტიკულარიზმი და ამბოხება. პავლეს თეოლოგიაში მორჩილება სეკულარული ძალაუფლებისადმი არა მარტო შიშის, არამედ სინდისის საკითხიც იყო; შესაბამისად, ეს იყო არა მხოლოდ პოლიტიკური, არამედ მორალური ვალდებულებაც¹⁹.

ისტორიულად, ჯანსაღი და კლიშეებისაგან თავისუფალი ეკლესია, ყოველთვის უმთავრესი ღირსების პრიზმიდან ამოდიოდა, ის ერთიმხრივ, ღმერთს ანიჭებდა საკუთარ იმპერიუმ-ს, ხოლო მეორე მხრივ – კეისარს საკუთარ დომინიუმ-ს. სწორედ ამ ფაქტორმა აქცია ქრისტიანობა იმპერიულ და ლეგალიზებულ რელიგიად, რადგან სხვა მონოთეისტური რელიგიებისაგან ყველაზე მეტად სწორედ „ღმრთისა“ და „კეისრის“ ძალაუფლების

¹⁸<<https://tabula.ge/ge/news/564230-religia-sajaro-politikashi>> [18.09.2019]

¹⁹<<http://liberali.ge/articles/view/21779/sekularizmi-da-qristianoba>> [14.09.2019]

სივრცეთა ერთმანეთისგან დისტანცირებით განასხვავდებოდა იგი²⁰.

საინტერესოა ასევე ნეტარი ავგუსტინეს ხედავს ე.წ. „ორი ქალაქის“ შესახებ. ამ სწავლებით, იგი გარკვეულწილად ორი სფეროს, მინიერისა და ზეციურის, განცალკევების ქრისტიანულ და შესაბამისად პავლესეულ იდეას ავითარებს, რომლის მიხედვითაც, საღმრთო ქალაქი წმინდა, სპეტაკი, ღვთაებრივი, რჩეული და სამართლიანია, ხოლო მინიერი ქალაქი - უწმინდური, უღვთო, უსამართლო და დაცემული („ვიცით, რამეთუ ღმრთისაგან ვართ და ყოველი სოფელი ბოროტსა ზედა დგას“- I ინ, 5-19)²¹.

სადღეისოდ შექმნილ ქართულ გამოცდილებაზე თუ შევჩერდებით, ფაქტია, რომ კონფესიური სახელმწიფო წყობილება, კლერიკალიზმი, პაპოცეზარიზმი, ეპანაგოგა და თეოკრატია – სამწუხაროდ, ეს ის რეაქციული პოლიტიკაა, რომელიც მავანთა მსოფლმხედველობრივი მიზანია. ეს ის სენია, როდესაც ეკლესია თავის პრეროგატივას აჭარბებს. ფაქტობრივად, ამ მოდელის დაწერგვას ცდილობს დღევანდელი, ან უკვე დისკრედიტირებული და რენომედაქვეითებული საპატრიარქოს ადმინისტრაცია. ხოლო ე.წ. „საპატრიარქო ტახტის მოსაყდრის“ თანაშემწის – დეკ. ანდრია ჯალმაიძის განცხადებით, სახელმწიფო ინსტიტუტი, კონკრეტულად კი საკონსტიტუციო სასამართლო (რომელიც მათი მცნებებითა და დირექტივებით არ ხელმძღვანელობს ნარკოპოლიტისა და „ზნეობის“ გზაზე. – პარლამენტში ინიცირებული კანონპროექტები) არც მეტი არც ნაკლები, უნდა გაუქმდეს. სამწუხაროდ, არაკომპეტენტურობასა და არაკვალიფიციურობაზე, რომ აღარაფერი ვთქვათ, ცოტა არ იყოს და, გროტესკული არაადექვატურობა ასეთი ტიპის უპასუხისმგებლო განაცხადი, რომელიც იმპერატიულ ტონს ატარებს.

ამრიგად, მნიშვნელოვანია, ქრისტიანობის თანამედროვე მესვეურებმა საქართველოში ჯეროვნად დააფასონ წმ. კათოლიკოს-პატრიარქ ამბროსის (ხელაია) აზრი, რომ „რელიგია არ არის

²⁰ იქვე.

²¹ იქვე.

სახელმწიფოსაგან წარმოშობილი და დაწესებული. მას აქვს თავისი დამოუკიდებელი საფუძველი არსებობისა და მათ აქვთ სხვადასხვა სფერო მოქმედებისა“. პატრიარქ ამბროსის აზრით, გინდ ეკლესიისთვის ყველანაირი პოლიტიკური და იურიდიული სტატუსი ჩამოერთმიათ, „მას მაინც დარჩება ერთი სფერო თავისუფალი მოქმედებისა, ერთი კუთხე, თავისი წმიდათანმიდა... ეს არის მისი შინაური რელიგიური ცხოვრება, რომელიც ექვემდებარება ღვთისაგან დაწესებულ ნორმებს“²².

ეკლესიაში ჩვენ ვსწავლობთ არა მხოლოდ ღვთიურ დოქტრინას, არამედ ვიღებთ მისი პრაქტიკაში გამოყენების გამოცდილებას. ეკლესიის წევრები, როგორც ქრისტეს სხეულის ნაწილები, ემსახურებიან ერთმანეთს ყოველდღიური ცხოვრების რეალობაში. ჩვენ ყველანი არასრულყოფილნი ვართ – თავად ვიღებთ წყენას და სხვებსაც ვტკენთ გულს. ჩვენ ხშირად ვუწყობთ ერთმანეთს გამოცდას ხასიათის გამო. ქრისტეს სხეულში კი ჩვენ უნდა გავცდეთ კონცეფციებს და მაღალფარდოვან სიტყვებს და ქმედებითად განვიცადოთ „ერთმანეთთან სიყვარულში“ ცხოვრების გამოცდილება.

რელიგია არ არის მხოლოდ საკუთარ ჩარჩოში მოქცეული, პირიქით – ჩვენ ყველანი მოწოდებულნი ვართ მსახურებისთვის. ჩვენ ვართ თვალები, ხელები, ფეხები და ქრისტეს სხეულის სხვა ნაწილები და „ის ასოები, რომელნიც ყველაზე უძლურნი ჩანან, უფრო მეტად საჭირონი არიან“²³. ჩვენ გვჭირდება ეს მოწოდებები და გვჭირდება სოციალური მსახურება.

დასკვნის სახით, შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ თანამედროვე თეოლოგებსა და სასულიერო პირებს, განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა და მისია ეკისრებათ სეკულარიზმის ქეშმარიტი მნიშვნელობის ფართოდ წარმოჩინებასა და პოპულარიზებაში.

²²<<http://liberali.ge/articles/view/21779/sekularizmi-da-qristianoba>> [14.09.2019]

²³<<https://www.churchofjesuschrist.org/study/general-conference/2015/10/why-the-church?lang=kat>> [16.09.2019]